

ФОРМУВАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ ДІЯЛЬНОСТІ МУЗЕЇВ ПРИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

У статті розглядається процес формування нормативної бази діяльності музеїв при навчальних закладах України. На основі аналізу змісту документів, що встановлюють правовий статус, представлено їх місце і роль у системі освітянського краєзнавства на різних історичних етапах.

Ключові слова: критерії визначення статусу музею, шкільний музей, музей при закладі освіти, музей при навчальному закладі.

Реалізація головної мети національної освіти і виховання учнівської молоді – це набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу. Культура будь-якого історичного періоду одночасно поєднує в собі систему цінностей морального та матеріального характеру, отриману від попередників, тобто спадщину минулого, та створену нею на цій основі власну, підпорядковану вимогам і поняттям сучасності. Проблема оновлення змісту освіти, її модернізація засобами краєзнавства набуває особливої актуальності саме сьогодні, коли відбувається усвідомлення та переосмислення власної історії, національних особливостей. У цей час зростає роль регіональних досліджень, здійснюється співвідношення загального і окремого, деталізація історичного процесу, виявлення чинників, котрі зумовлюють специфіку рідного краю, його своєрідність.

Серед численних інститутів, що виникли як засіб збереження, дослідження історичної минуштини, залучення молоді до її вивчення, вагоме місце посідають музеї при навчальних закладах. Вони, як і наша молода Українська держава, переживають зараз складний час, що характеризується суперечностями, пошуками нових шляхів розвитку. Так склалось, що коли більшість країн світу мали конкуренцію ідей, поглядів, у результаті яких відпрацьовувалась різноманітність змісту, форм і методів історичних досліджень, то у нас музеї при навчальних закладах часто створювались у ході різних політичних акцій і виконували певні ідеологічні функції. Тому серед проблем їх діяльності актуальними є не тільки оновлення змісту музейних збірок та форм діяльності, а й формування правового статусу, який визначає місце і роль музеїв у системі освітянського краєзнавства.

Метою статті є дослідження процесу формування нормативно-правової бази діяльності музеїв при навчальних закладах України, аналіз мети і завдань, критеріїв правового статусу, які визначають їх місце і роль у системі закладів освіти на різних історичних етапах.

Історію музейної справи в Україні досліджували М. Бондар, І. Кирсим, Р. Маньковська, О. Крук,

О. Костюкова, Е. Піскова, В. Солодова, М. Ткаченко, Л. Федорова; історію громадських музеїв – І. Буланій, І. Явтушенко; музеїв при закладах освіти – Ю. Омельченко. Питанням діяльності шкільних музеїв та організації краєзнавчої роботи у школі присвятили свої творчі доробки Н. Ганнусенко, О. Грекулов, Г. Елькін, М. Кашин, М. Лощинин, Ю. Омельченко, З. Огрязко, В. Обозний, І. Прус, А. Сайненський, В. Столетов, Я. Треф'як.

Організаційно-методичне керівництво діяльністю музеїв при навчальних закладах здійснює Український державний центр туризму та краєзнавства учнівської молоді Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. Відповідно до Положення про відомчу реєстрацію та перереєстрацію музеїв при закладах освіти системи Міністерства освіти України раз у три роки проводяться огляди музеїв [1]. Так, на 25 грудня 2010 року взято на облік 4432 музеїв, за профілями: історичних – 2687 (60,63%); археологічних – 10 (0,23%); краєзнавчих – 616 (13,9%); природничих – 58 (1,3%); літературних – 168 (3,79%); мистецьких – 50 (1,13%); етнографічних – 609 (13,74%); галузевих – 27 (0,61%); інших – 196 (4,42%) [2].

Історія музеїв при навчальних закладах свідчить про постійне удосконалення їх діяльності як складової процесу навчання. Розвивались учбові музеї як одна з форм активізації навчально-виховного процесу, підвищення його ефективності. На різних історичних етапах ця мета досягалась своїми специфічними музейними і педагогічними засобами, які найбільше відповідали характерові тогочасної школи. На початковому етапі вони діяли як засіб унаочнення навчально-виховного процесу, поступово перетворюючись у важливу ланку позакласної, навчальної і виховної роботи у школі, на їх базі працювали гуртки різних профілів. В основному процес організації музеїв у школах носив стихійний характер. Особливо активно почали формуватись збірки музейних предметів з навчальною метою у 20 – 30-х роках минулого століття під час використання краєзнавчого принципу викладання, коли музей виконував різні функції – від навчально-

предметного кабінету до міжшкільних виставок наочності. Маючи багато спільного з предметним кабінетом, музей 30-х років одночасно керувався у роботі провідними теоретичними принципами радянського музеєзнавства. Шкільні музеї поступово втрачали переважно навчальні функції, набували значення однієї з форм позакласної роботи. У першій половині ХХ століття діяльність шкільних музеїв як складової навчально-виховного процесу організаційно не було виокремлено.

Специфіка формування нормативно-правової бази музеїв при навчальних закладах полягала в тому, що офіційно музейна робота не була обов'язковою складовою навчально-виховного процесу. Разом з тим слід зазначити, що хоча музеї у навчальних закладах і створювались на громадських засадах, але в їх основі завжди присутня збірка музейних предметів, унормування, збереження та використання якої відноситься до компетенції органів управління культурою. Тому діяльність музеїв при навчальних закладах підлягає одночасному підпорядкуванню як органів управління освітою, так і культурою.

Повоєнний період відзначається активним розвитком радянського музеєзнавства (як теоретичного, так і практичного його аспектів). У листопаді 1948 року розширена сесія вченої ради НДІ краєзнавчої і музейної роботи розглянула питання про стан та заходи щодо реформування діяльності краєзнавчих музеїв. Конкретні методичні рекомендації, опрацьовані учасниками сесії, були покладені в основу документа під назвою «Основні положення про побудову експозиції обласних, крайових, республіканських і великих районних краєзнавчих музеїв». Закладені у ньому принципи і засади музейної роботи у значній мірі визначили статус державних та громадських музеїв України. Особливістю музейного будівництва з 60-х років ХХ століття є тісний зв'язок з туристсько-краєзнавчими експедиціями піонерів та школярів, які організовувались Міністерством освіти СРСР і ЦК ВЛКСМ і були пов'язані з певними політичними кампаніями, ювілеями. Масовим залученням дітей відзначались, зокрема, туристсько-краєзнавчі експедиції «Ім'я Леніна на карті Батьківщини» та «Моя Батьківщина – СРСР». У їх змісті ми відстежуємо зростання уваги до виховної роботи серед учнівської молоді з боку партійних, радянських і громадських організацій, які вважали музеї важливим фактором комуністичного виховання. У 1962 р. Міністерство освіти УРСР разом із ЦК ВЛКСМ затвердили Положення про обласну дитячу екскурсійно-туристську станцію, відповідно до якого вона проголошувалась організатором та методичним центром екскурсійно-туристської і краєзнавчої роботи піонерів та школярів у своїх областях. На них покладалась організація інструктивно-методичної роботи, узагальнення

досвіду, в тому числі у шкільних музеях закладів освіти. Знаковим для шкільних музеїв став 1964 рік, коли була прийнята постанова ЦК КПРС «Про підвищення ролі музеїв у комуністичному вихованні трудящих», яка визначила дальший розвиток музейної справи у нашій країні. Вона вимагала від партійних, радянських, профспілкових і громадських організацій приділяти особливу увагу музейному будівництву як важливій ділянці ідеологічної роботи. Державні установи зобов'язувались посилити керівництво роботою музеїв на громадських засадах. Також у постанові вказувалось на те, що музеї при навчальних закладах повинні сприяти пропаганді марксистсько-ленінської теоретичної спадщини, вихованню учнів у дусі радянського патріотизму і пролетарського інтернаціоналізму, акцентувалось на необхідності створення та діяльності у навчальних закладах музеїв В.І.Леніна, революційної та трудової слави. Це сприяло активізації руху за розвиток громадських музеїв у державі, зокрема у школах. У 1967 році було підбито підсумки республіканського огляду позашкільних дитячих установ, присвяченого 50-річчю Великої Жовтневої революції, у ході якого було встановлено, що у республіці 14 тисяч музеїв Леніна та 4,5 тисячі музеїв краєзнавчого профілю. Підсумки розвитку шкільних музеїв після постанови ЦК КПРС «Про підвищення ролі музеїв у комуністичному вихованні трудящих» були проаналізовані у наказі Міністра освіти РРФСР і Міністра культури РРФСР від 20 вересня 1967 року «Про заходи щодо покращення діяльності шкільних музеїв» (хоча він був виданий у РРФСР, але поширював свої положення і на інші республіки). У Рекомендаціях щодо поліпшення діяльності шкільних музеїв, затверджених вищеназваним наказом, здійснено аналіз їх роботи. Зокрема відзначалось, що музеї нагромадили цінні та значні матеріали, які сприяють вихованню у дітей комуністичної переконаності, радянського патріотизму та пролетарського інтернаціоналізму, громадянського обов'язку, позитивно впливають на розвиток громадсько-політичної активності учнів. Водночас вказано і на недоліки, які стосувались організації, змісту та керівництва шкільних музеїв, а саме: їх експозиції недостатньо представляють героїзм радянського народу, містять суб'єктивні оцінки певних явищ, недостовірні спогади тощо. Пропонувалось також розпочати паспортизацію музеїв, враховуючи те, що кожен з них проходить кілька організаційних етапів: музейний куточок – музейна кімната – музей на громадських засадах. У 60 – 70-х роках минулого століття було організовано регулярні паспортизаційні шкільних музеїв, що сприяло подальшому їх розвитку. Наступний організаційний етап пов'язаний з постановою колегії Міністерства освіти УРСР, бю-

ро ЦК ЛКСМУ, Президії правління Українського Товариства охорони пам'яток історії та культури «Про участь шкіл, позашкільних установ, педагогічних інститутів та педучилищ у справі охорони і збереження пам'яток історії та культури» (1968 рік), у якій було рекомендовано створювати у школах первинні організації, у шкільних музеях ширше використовувати історичні пам'ятки, організувати шефство школярів над пам'ятниками мікрорайонів, роботу з упорядкування могил, масові заходи та походи по місцях бойової і трудової слави, зустрічі з учасниками подій, почесні варти тощо. На рубежі 70 – 80-х років минулого століття багато із шкільних музеїв перетворились у центри роботи з різноманітними шкільними товариствами, патріотичними клубами. Питання комуністичного виховання молоді розглядалися на XXIV та XXV з'їздах КПРС, і музеї, особливо ті, які працювали на громадських засадах, було визнано ефективною формою ідеологічного впливу на підростаюче покоління, на них звертають особливу увагу партійні і державні органи, наслідком цього є їх значне кількісне збільшення [3].

Враховуючи той факт, що кількість громадських музеїв у закладах освіти значно зросла, розширилась їх профільність, виникла потреба в унормуванні їх діяльності, організаційному оформленні, визначенні місця і ролі у системі діяльності навчального закладу загалом та у навчально-виховному процесі зокрема.

Перша спроба юридичного закріплення правового статусу громадських музеїв у навчальних закладах була здійснена у 1974 році Положенням про шкільний музей (затверджено постановою Секретаріату ЦК ВЛКСМ, колегії Міністерства освіти СРСР і колегії Міністерства культури СРСР від 19 серпня 1974 року). У документі вперше було сформульовано, що шкільний музей є однією з форм роботи щодо розвитку творчої самодіяльності і громадської активності учнів у процесі збору, дослідження, обробки, оформлення і пропаганди матеріалів – джерел з історії природи та суспільства, які мають виховну та науково-пізнавальну цінність. Також було визначено його мету і завдання. Шкільний музей має сприяти формуванню в учнів комуністичних переконань, радянського патріотизму і пролетарського інтернаціоналізму, розширенню світогляду і вихованню пізнавальних інтересів і здібностей, сприяти розвитку суспільно-політичної активності учнів, оволодінню ними практичними навичками пошукової, дослідницької роботи, слугує цілям удосконалення навчально-виховного процесу. Наказ про відкриття музею видавався директором школи за поданням комітету комсомолу і ради піонерської дружини школи та затверджувався районним (міським) відділом народної освіти за погодженням з районним відділом

культури. Вперше у Положенні були сформульовані критерії, які визначали статус музею: «Музеї організуються в загальноосвітніх школах на громадських засадах, на основі систематичної роботи постійного активу учнів та при наявності фонду оригінальних матеріалів, які відповідають профілю музею, а також необхідних приміщень і обладнання, котрі б забезпечували збереження і експозицію зібраних колекцій». Керівництво шкільним музеєм здійснює рада музею, яка обирається загальними зборами активу музею за рекомендацією комітету ВЛКСМ і ради дружини школи. Педагогічне керівництво роботою музею здійснює організатор позакласної і позашкільної виховної роботи або окремі педагоги. Документ окреслював зміст і форми діяльності шкільних музеїв: «Свою роботу шкільний музей здійснює у тісному зв'язку із вирішенням виховних і навчальних завдань в організаційній єдності з усією позакласною виховною роботою, яку проводить школа, комсомольська та піонерська організація». Постійний актив музею поповнює його фонди, проводить збір і вивчення необхідних матеріалів, забезпечує їх облік та збереження, здійснює створення експозицій, проводить екскурсії, надає допомогу вчителям щодо використання музейних матеріалів у навчальному процесі, бере активну участь у виконанні відповідно до профілю музею завдань партійних, радянських, громадських організацій, державних музеїв та військових комісаріатів. Вищевказаним документом вперше було визначено мету і завдання, місце шкільного музею у діяльності навчального закладу та громадському житті краю [4].

У 1974 році було видано наказ Міністерства культури УРСР «Про стан та заходи щодо поліпшення експозицій відділів історії дорадянського періоду історичних та краєзнавчих музеїв», відповідно до якого в експозиціях повинні бути представлені: матеріали ленінської теоретичної спадщини, матеріали про з'їзди партії, висвітлення боротьби більшовиків на чолі з Леніним. Ідеологічна спрямованість музейної роботи у 70 – 80-х роках ХХ століття зумовлювалась рішеннями партійних з'їздів та постановою ЦК КПРС «Про поліпшення ідейно-виховної роботи музеїв» (1982). Від музейних експозицій вимагалось забезпечення чіткого класового підходу до висвітлення історії дорадянського періоду, при цьому не допускалась ідеалізація минулого, окремих історичних подій та особистостей [5]. Ці положення поширювались і на шкільні музеї як складову громадських.

Наступним нормативним актом, що стосувався діяльності музеїв у школах, стало Положення про шкільний музей, затверджене Міністерством освіти СРСР 15 жовтня 1985 року, узгоджене з ЦК ВЛКСМ і Міністерством культури СРСР. У ньому, зокрема, зазначалось, що «Шкільний музей є те-

матичним і систематизованим зібранням оригінальних пам'яток історії, культури і природи, яке комплектується, зберігається та експонується відповідно до діючих правил. Робота музею тісно пов'язана з уроком та іншими формами навчально-виховного процесу школи, з діяльністю комсомольської і піонерської організації, учнівського комітету». У цьому документі були внесені зміни щодо мети і завдань, а саме: «Шкільний музей сприяє здійсненню комплексного підходу до комуністичного виховання учнів на революційних, бойових і трудових традиціях КПРС і радянського народу, у дусі радянського патріотизму і пролетарського інтернаціоналізму, бережливого ставлення до пам'яток історії і культури, до природи. Завданнями шкільного музею є: участь у процесі удосконалення навчально-виховної роботи у школі; формуванні, забезпеченні збереженості і раціональному використанні музейного фонду СРСР, Державного архівного фонду СРСР; охорона і пропаганда пам'яток історії, культури і природи рідного краю; проведення культурно-просвітницької роботи серед учнів і населення» [6]. Також встановлювались критерії, (підстави) для організації та оформлення музею. Створення шкільного музею є результатом цілеспрямованої творчої пошуково-дослідницької і збиральницької роботи школярів і можливе при наявності: активу учнів, який може здійснювати систематичну пошукову, фондову, експозиційну і культурно-просвітницьку роботу; керівника-педагога і при умові активної участі у цій роботі педагогічного колективу; зібраної та зареєстрованої в інвентарній книзі колекції музейних предметів, яка дає можливість створити музей відповідного профілю; експозиції, яка відповідає за змістом та оформленням сучасним вимогам; приміщення і обладнання, які б забезпечували збереження музейних предметів та умови їх показу.

У Типовому положенні про музей, який працює на громадських засадах, в Українській РСР від 16 листопада 1990 року було окреслено вимоги (критерії) громадських музеїв та присвоєння їм звання «Народний».

Таким чином, у радянський період організація та зміст діяльності музеїв при навчальних закладах базувалась на заідеологізованих партійних документах, рішеннях з'їздів, пленумів, постанов ЦК КПРС та теоретичних засадах музезнавчих і педагогічних наук, на основі яких були прийняті й впроваджені у практику Положення про шкільний музей (1974, 1985).

З отриманням незалежності України нормативна база діяльності шкільних музеїв не відповідала завданням і потребам освітнього середовища, яке ґрунтувалось на нових національно-концептуальних засадах. У 1995 році прийнято Закон України «Про музеї та музейну справу». У результаті широкого обговорення проектів нормативних документів щодо діяльності музеїв при

навчальних закладах було видано такі накази Міністерства освіти: від 20.05.1997 р. №151 «Про затвердження Положення про музей при закладі освіти системи Міністерства освіти України»; від 20.05.1997 р. №152 «Про затвердження Положення про відомчу реєстрацію та перереєстрацію музеїв при закладах освіти системи Міністерства освіти України та зразка Свідоцтва про відомчу реєстрацію музею при закладі освіти системи Міністерства освіти України»; від 20.05.1997 р. №153 «Про затвердження Положення про звання «Зразковий музей» при закладі освіти системи Міністерства освіти України та зразка відповідного диплому». Було внесено зміни як у саму назву, так і зміст діяльності, що визначали призначення музеїв у процесі навчання і виховання молоді. Замість «шкільний музей» введено поняття «музей при закладі освіти системи Міністерства освіти України» і вказано, що він є осередком освіти і виховання, який сприяє формуванню у молодого покоління національної свідомості, любові до рідної землі, свого народу, забезпеченню духовної єдності поколінь і призначений для вивчення, збереження та використання пам'яток природи, матеріальної і духовної культури. Головними завданнями в роботі музею є: сприяння удосконаленню навчально-виховного процесу закладів освіти; допомога педагогічному колективу закладу освіти у впровадженні нових нетрадиційних форм роботи за інтересами; участь у формуванні, збереженні й раціональному використанні Музейного фонду України; вивчення, охорона і пропаганда пам'яток історії та культури і природи рідного краю; проведення культурно-масової роботи серед учнівської молоді та інших верств населення. Підставами для організації та оформлення (критерії визначення статусу) є рішення про створення музею, прийняте його засновниками (керівником закладу освіти за ініціативи педагогічного, учнівського чи студентського колективів) при умові наявності: активу однодумців (учнів, студентів, педагогічних працівників, спеціалістів музейної справи, громадськості тощо), спроможного виконувати пошуково-дослідницьку, збиральницьку, фондову, експозиційну, просвітницьку роботу; педагога, який би очолив роботу по створенню музею. Наказ про відкриття музею видається його засновником після оформлення відповідної музейної експозиції і при дотриманні вимог щодо наявності: фонду музейних предметів, зібраних і зареєстрованих в інвентарній книзі; оригінальних пам'яток історії, культури, природи, на основі яких побудована експозиція певного профілю; приміщення (окремого, ізольованого) і обладнання, які забезпечують збереження, вивчення і експонування музейних колекцій; експозиції, яка відповідає за змістом і оформленням сучасним вимогам; умов для охорони музею,

оснащення його засобами охоронної та пожежної сигналізації; роботи музею за чітким графіком [7].

Як бачимо, у 1997 році нормативно-правова база діяльності музеїв при навчальних закладах України була значно розширена, крім попередньо розроблених структурних елементів Положення, унормовувались питання відомчої реєстрації, обліку та присвоєння звання «Зразковий».

Останні зміни у нормативні документи щодо діяльності музеїв при навчальних закладах були внесені наказом Міністерства освіти і науки від 04.09.2006 р. №640 «Про внесення змін до положень щодо музеїв при навчальних закладах, які перебувають у сфері управління Міністерства освіти і науки України». Цим нормативним актом конкретизовано унормування діяльності музеїв при навчальних закладах, що відображено у додатках: Положення про музей при навчальних закладах, який перебуває у сфері управління Міністерства освіти і науки України, Порядок обліку музеїв при навчальних закладах, які перебувають у сфері управління Міністерства освіти і науки України, Положення про звання «Зразковий музей». Згідно з наказом «Музей при навчальному закладі, який перебуває у сфері управління Міністерства освіти і науки країни як складова системи навчально-виховної роботи, створюється з метою залучення учнівської та студентської молоді до вивчення і збереження історико-культурної спадщини українського народу, формування освіченої розвиненої особистості та сприяння вихованню у неї патріотизму, любові до України, поваги до народних звичаїв, традицій, національних цінностей Українського народу». Завданнями музею на сучасному етапі розвитку є: залучення молоді до пошукової, краєзнавчої, науково-дослідницької, художньо-естетичної та природоохоронної роботи; формування в молоді соціально-громадського досвіду на прикладах історичного минулого України; розширення та поглиблення загальноосвітньої та професійної підготовки молоді засобами позакласної, позашкільної роботи; надання допомоги педагогічному колективу навчального закладу в упровадженні активних форм роботи з молоддю; залучення молоді до формування, збереження та раціонального використання Музейного фонду України; вивчення, охорона і пропаганда пам'яток історії, культури і природи рідного краю; проведення культурно-освітньої роботи серед молоді, інших верств населення. Вказано також і критерії, які є підставами для організації та оформлення музею: «Створення музею є, як правило, результатом цілеспрямованої систематичної, творчої пошуково-дослідницької, фондової, експозиційної роботи. Наказ щодо створення музею при навчальному закладі видається після оформлення відповідної музейної експозиції при наявності: положен-

ня про музей; фонду музейних предметів, зібраних і зареєстрованих в інвентарній книзі; оригінальних пам'яток історії, культури, природи, на основі яких побудована експозиція певного профілю; приміщення (окремого, ізольованого), які забезпечують збереження, вивчення й експонування музейних колекцій; експозицій, які відповідають за змістом та оформленням сучасним вимогам; засобів охорони та пожежної сигналізації; розкладу роботи музею. Вперше у Положенні вказано, що керівник навчального закладу має право встановлювати надбавки за завідування музеєм за рахунок і в межах фонду заробітної плати завідувачу музею при навчальному закладі системи загальної середньої освіти [8].

Нами підготовлено і видано навчально-методичний посібник «Музей у навчальному закладі», що представляє добірку матеріалів про сучасний стан шкільного музеєзнавства і висвітлює його актуальні проблеми. Зміст видання включає: нормативно-правову базу музейної справи в Україні та освітнянського музеєзнавства зокрема; нарис з історії виникнення та розвитку музеїв при навчальних закладах України; сучасні дані про їх стан; регіональну навчальну програму «Юні музеєзнавці» та методичні рекомендації щодо вивчення окремих маловідомих та актуальних тем; інформацію довідкового характеру щодо музейно-педагогічної діяльності [9].

Висновки. Формування нормативно-правової бази діяльності музеїв навчальних закладів триває одночасно з їх розвитком, але юридичне закріплення правового статусу розпочалося у 1974 році з прийняттям відповідних Положень (1974, 1985, 1997, 2006). Відповідно до мети і завдань, форм організації та змісту діяльності музеїв можна виділити два періоди: радянський та період незалежності України. Якщо у радянський час музеї при навчальних закладах виконували в основному ідеологічні функції, а серед головних завдань було удосконалення навчально-виховного процесу, структурним компонентом якого він вважався, то в останні роки зміни у Положенні все більше наближають освітній музей до державного, у якого зовсім інші функції. Тому слід у процесі подальшого удосконалення нормативно-правової бази акцентувати увагу саме на освітньо-виховній роботі музею, чітких правах та обов'язках, правовому статусі керівника та ради музею, відповідальності адміністрації закладу за збереження музейної збірки.

Унормування потребує не тільки правий статус, а й профільне розмежування (якщо в Положеннях 1974, 1985 років ми зустрічаємо визначення профілів музеїв, які їх відрізняють від державних, то 1997, 2006 роках вони приводяться у відповідність до Закону «Про музеї та музейну справу», але при цьому багато специфічних освітніх музеїв «не вписуються» у діючі стандарти).

При подальших змінах нормативних документів вважаємо за доцільне врахувати сучасні підходи до визначення окремих типів музеїв, які впроваджені у практику європейських держав та Росії, де музеї освіти поділяються за суб'єктами (кому адресовані) на: музеї навчальних закладів – орієнтовані на тих, хто навчається; педагогічні – для учителів; дитячі – спрямовані на сімейну аудиторію та дітей. Нагальною потребою сучасного освітянського музезнавства є поділ музеїв за типами навчальних закладів: вищі, середні та професійна освіта. Доречним є створення науково-методичної ради з питань діяльності музеїв при навчальних закладах,

яка б виконувала функції координатора та методичного супроводу, здійснювала сучасний моніторинг їх діяльності, розробляла пропозиції щодо подальшого удосконалення їх нормативної бази, що сприятиме розвитку музейної педагогіки в Україні.

Отже, формування нормативно-правової бази діяльності музеїв при навчальних закладах – це складний багатоаспектний процес, що потребує удосконалення на основі урахування, з одного боку, науково-теоретичних досягнень педагогіки та музезнавчих наук, а з іншого, – потреб сучасного освітньо-виховного середовища України.

Джерела та література

1. Положення про відомчу реєстрацію та перереєстрацію музеїв при закладах освіти системи Міністерства освіти України // Туризм і краєзнавство. Інформаційно-методичний вісник. – 1998. – №9. – К.: Український державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді. – С. 25.
2. Наказ Міністерства освіти і науки України від 17.03.2011р. № 239 «Про підсумки проведення огляду музеїв при навчальних закладах, які перебувають у сфері управління Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України» [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки молоді та спорту. – 01.04.2011. – Режим доступу: www.mon.gov.ua/newstmp/2011/01_04/NMO-239.doc. – 05.05.2011. – Назва з екрана.
3. *Омельченко Ю.А.* Розвиток учбових музеїв / Ю.А. Омельченко. – К.: НМК ВО, 1988. – С. 147–150.
4. Школьные музеи. Из опыта работы / Под ред. В. Н. Столетова, М. П. Кашина. – М.: Просвещение, 1977. – С. 133–134.
5. *Солодова В.* Основные нормативные документы, определяющие деятельность одесских музеев в 1825–2003 гг. // Вісник Одеського історико-краєзнавчого музею. – Одеса: Астропринт, 2006. – С. 25–26.
6. *Сайненский А. Е.* Музей воспитывает юных: Книга для учителя / А. Е. Сайненский. – М.: Просвещение, 1988. – С. 189–191.
7. Туризм і краєзнавство // Інформаційно-методичний вісник. – 1998. – №9. – К.: Український державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді. – 72 с.
8. Нормативна база діяльності музеїв навчальних закладів системи Міністерства освіти і науки України. – К.: Український державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді, 2006. – 28 с.
9. *Гайда Л. А.* Музей у навчальному закладі / Л. А. Гайда. – К.: Шкільний світ, 2009 – 128 с.

Лариса Гайда

Формирование нормативно-правовой базы деятельности музеев при учебных заведениях Украины

В статье рассматривается процесс формирования нормативной базы деятельности музеев при учебных заведениях Украины. На основе анализа содержания документов, которые устанавливают правовой статус, представлено их место и роль в системе просветительского краеведения на разных исторических этапах.

Ключевые слова: *критерии определения статуса музея, школьный музей, музей при заведении образования, музей при учебном заведении.*

Larysa Gayda

Forming of normative-legal base of activity of museums at educational establishments of Ukraine

In the article the process of forming of normative base of activity of museums is examined at educational establishments of Ukraine. On the basis of analysis of maintenance of documents which set legal status, their place and role is presented in the system of elucidative study of a particular region on the different historical stages

Key words: *criteria of determination of status of museum, school museum, museum, at establishment of education, museum at educational establishment.*